

SENDINGSPERIODEN
POSTADRESSER
Suonesgt. 1 **STAVANGEREN**

4044 Italsk hord
Medlemsblad for Byhistorisk Forening Stavanger

KJÆRE MEDLEM !

Akk, ja,- så har altså Gudmund Hernes bestemt at forfatteren Alexander Lange Kielland ikke tilhører våre store norske forfattere. Heller ikke forfatterens søster, kunstmaleren Kitty Lange Kielland, står høyt i kurs. I oktober d.å. skulle altså hennes 150 års dag feires med en skikkelig utstilling av hennes kunst. Men, hva skjer? Styret i Rogaland Kunstmuseum bestemmer seg for å utsette hele utstillingen til NESTE ÅR. Hva er det som foregår?

Det var jo også med et nødskrisk at Sigbjørn Obstfelder ble feiret, og nå vil man altså utsette Kitty L. Kiellands jubileum.

I andre byer hadde en person som Kitty L. Kielland vært feiret på alle mulige måter. Ganske sikkert hadde man sørget for at en søknad om nytt frimerke i anledning et slikt jubileum hadde vært postet et par år i forveien.

Stavanger er jo i de senere år blitt kjent med at turismen gir inntekter, her er jo en av mulighetene !

Enda verre, men kanskje også mer forståelig er spørsmålet om Alexander L. Kielland, for har ikke den gode Gudmund Hernes selv uttalt, at han " har oppnådd mer enn hans evner egentlig tilsier". Hans uttalelse vedrørende

Innhold

Bjørn Aarre:

Cornelius Cruys

Erling Sømme

"..... ambulerende
skrønemagere ..."

Jan C. W. Ivarson:

Visste du at ...

Bjørn Aarre:

Kjelvene

Jan C. W. Ivarson:

Morfar minnes

Adresser: Bjørn Aarre, Bretlandsgt. 54, 4009 Stavanger, Erling Sømme, Postboks 351, 4001 Stavanger, Jan C. W. Ivarson, Postboks 703, 4001 Stavanger

Alexander L. Kielland bekrefter vel egentlig denne uttalelsen. Vi får leve i håpet om at en eller annen rådgiver tør påpeke at herr Kiellands forfatterskap er unikt og like levende i dag som dengang han skrev sine bøker. Det er nok å nevne den økonomiske krisen som vi nettopp har hatt, hadde en del ansvarlige innen vår finansverden studert Kiellands bøker såvel som elementær økonomisk historie, så ville hver og en av dem sett hvilken vei det bar. Historien gjentar seg gang på gang.

I 1999 skal vi feire Alexander L. Kiellands 150 års jubileum. La oss sørge for at det blir med en helt annen verdighet enn den som er tildelt Kitty L. Kielland.

I løpet av 1993 har styret gjennomført flere tiltak. Her kan nevnes at vi fra 1994 får et nytt medlemsbevis. Videre arbeider vi med en foreningslogo og en informasjonsfolder om Byhistorisk Forening. Styret ser gjerne at dere sender inn forslag til foreningslogo. Informasjonsfolderen skal deles ut på sentrale steder med informasjon om vår forenings virke og målsetning.

Året 1993 har vært preget av stor aktivitet på mange felt innen vår forening. Vi har hatt en lang rekke arrangementer i egen regi, men også flere fellesarrangementer som har vist ulike sider av vår felles kulturarv. Det mest arbeidskrevende arrangementet var uten tvil turen til Orre. Vi visste at arrangementet kunne gi oss både forventede og uforventede problemer. Noen fikk vi, men vi føler at arrangementet allikevel var vellykket. Nye erfaringer fikk vi også, som vil komme lignende arrangement til gode senere. Det er meningen at vi skal ha lignende turer hver sommer, men ikke så "hesblesende" som denne. I den anledning takker vi lederen for arrangementkomiteen, Geir Hetland, og hans "stab" for en utmerket innsats.

I høst sendte vi ut en oversikt over høstens arrangement fram til årsmøtet. Vi håpet at denne sammen med annonser i dagspressen ville være nok som informasjon. Det ser imidlertid ut som at vi må gå tilbake til ordningen vi hadde tidligere, med å sende påminnelse før hvert arrangement.

Dersom noen av dere har forslag til aktiviteter og tilbud, så vær grei å gi beskjed. Foreningen blir ikke bedre enn slik medlemmene vil ha den og av den grunn ønsker vi råd og vink fra hver enkel av dere for å gjøre vår forening bedre.

Det mest "nervepirrende" i foreningen har nok vært den historiske spørrekonkurransen, "I manns minne", som ble sendt i N.R.K. Våre deltakere, Unnleiv Bergsgard, Jan Ivarson og Lars Vaage med reservene Sigurd Rygh og Tor Sekse, har med sin samlede kunnskap vist en imponerende viten om de aktuelle sider av vår historie. Vi takker hver enkelt av dere for den fine innsatsen.

Sist, men ikke minst takker vi hver enkel av dere for at dere som medlemmer bidrar til å gjøre vår forening levende.

**Et riktig Godt Nyttår ønskes
dere alle!**

Bjørn Aarre

CORNELIUS CRUYS

(1657 - 1727)

Admiral av det blå flagg.

Når det snakkes om utvandringen fra Norge, er det først og fremst utvandringen til U.S.A. som det tenkes på, men nordmenn har vel alltid i mer eller mindre grad hatt utferdstrangen i seg. På 1600 tallet hadde Norge en betydelig handel med Nederland og mange unge menn fra Stavangerdistriktet dro dit for å søke lykken. Mange ble igjen og stiftet familie slik at det idag er et stort antall nederlendere som stammer fra slektene som bodde i og nær byen vår dengang.

Utflyttingen til Nederland var ikke typisk for Stavanger, men den hadde nok størst rekruttering fra vårt distrikt.

Den som kanskje gjorde størst karriere i sitt nye hjemland, var nok Stavangermannen Cornelius Cruys, eller Nils Olesen som han var døpt. Han var født i Stavanger i 1657 og foreldrene var Ole Gudfastsen fra Kvitsøy og Apellone Nilsdatter Koch fra Stavanger. Ole Gudfastsen var sønn av en fisker og hadde i ung alder kommet i skredderlære i Stavanger. Han ble en respektert borger av byen og han var kjent for sin dyktighet med "kården". Ingen andre av byens borgere kunne fekte så elegant og farlig som han. Apellone var en vakker kvinne som ektet Oluf Gudfastsen straks etter at han hadde tatt borgerskap som skreddermester.

Cornelius Cruys ble sannsynligvis født på Skagen eller ved Bekken. Om dette er det en del uenighet.

Foreldrene hadde en årelang grensetvist med naboen Tom Hansen Glassmaker, Tom Hansen hadde i sin tid vært en av Apellone Nilsdatter Kochs beilere, men han fikk blankt avslag. Han giftet seg imidlertid med Anne Hansdatter., datter av rådmann Hans Pedersen Gammel i Stavanger. Tvisten sto om en alen eller 5 kvarters grunn (1 kvadratalen er ca. 0,39 kvadratmeter). Apellone Nilsdatter Koch var kjent som en impulsiv kvinne, og hun var ikke redd for å gå rett på sak. Bl.a. ser vi det i hennes reaksjon da byfogden med sine 6 menn i overskjønnet hadde vært å målt grunnen. Hun rykket opp skiftemerket, pelen, som borgermesteren og hans råd hadde satt på grunnen. Videre slo hun ned Tom Hansens nybygde gjerde. Det sies at

Apellone var den som holdt tvisten igang. Man antar at den nevnte grunnen lå der hvor Tårngalleriet er i dag.

Apellone Nilsdatter Koch stevner i 1678, Guri Nilsdatter Berland fra Gjestdal. Ifølge Apellone, hadde Guri Nilsdatter Berland på St. Hansdag vært i håndgemeng med Apellones sønn, Hans. Guri Nilsdatter Berland hadde kommet til Stavanger og red langs Breiavatnet. Her kom hun ut for Hans Olsen (Apellones sønn) og to andre smågutter som kastet stein på hesten hennes. Sannsynligvis har dette skjedd i nærheten av Skolebekken, for en av de innstevnede konene hadde stått på kirkegårdsmuren og sett hvordan det gikk til. Guri Nilsdatter Berland falt av hesten to ganger, men hun var ikke mer skadet enn at hun fikk tak i Hans Olsen som hun slo ” och satte hannem ud i Brewandet til hans knæ ”. Etterpå ble han tatt opp og hun ” slog hannem baglendis imod stenene, saa blodet flød hannem ofuer hovedet”. Da Hans Olsen kom hjem hadde han hull i hodet og klærne var blodige. Ellers er hun ved flere anledninger nevnt i rettsprotokollene. Eiendommen som Ole Gudfastesen og Apellone Nilsdatter Koch eide på Skagen, ble sannsynligvis arvet av deres datter Sissel. Sissel ble gift to ganger, først med kjøpmann Albert Albertsen Libert, og andre gang i 1700 med kjøpmann Ole Jacobsen Smith. Sistnevntes bror, Hans Jacobsen Smith var forøvrig gift med Sissels søster, Kirsten. I 1731 kjøpte Sissel og Ole Jacobsen Smiths svigersønn, Jens Abrahamsen Ploug , sine svigerforeldres hus på Skagen. Foranledningen til salget var at Ole Jacobsen Smith ville gjøre opp sine to døtres arv etter deres mor ,Sissel. På denne måten går den gamle familieeiendom over til det senere så kjente handelshuset Ploug & Sundt på Skagen.

Kvitsøy ble av nederlenderne kalt for Cruys Inlet (Korsøy) etter et steinkors som var reist i tidlig kristen tid. Steinkorset kunne ses på god avstand av sjøfarende og ble etterhvert et viktig sjømerke. Under en sjøreise fra Stavanger til Amsterdam bestemte Nils Olesen seg for å bli nederlandsk sjømann. Hans navn ble fra nå av helt nederlandsk i og med at han skrev om Nils til Cornelius og slektsnavnet til Cruys etter steinkorset p? Kvitsøy.

Cornelius Cruys karriere ble grunnlagt på hardt slit og etter sin femte tur i Østersjøen fikk han hyre hos Baltazar van der Wort i Amsterdam. Fra nå av førte han en heller omtumlet tilværelse til han som tyveåring ble overstyrmann på ostindiafareren “Prins Wilhelm”, en “pinass” på vel 500 lester med 60 kanoner. Senere da kapteinen på “Prins Wilhelm” ble syk og døde overtok Cornelius Cruys kommandoen. Cornelius Cruys ble en tid etter gift med Katarina Vooght, datter til en av direktørene for Det Ostindiske Kompani, Jan Vooght. Han fortsatte sin karriere som kaptein og ble etter en tid utnevnt til

orlogskaptein i den nederlandske flåten. Hans nærmeste overordnede var schoutbynacht (viseadmiral) Gilles Schey, nestkommanderende ved admiralitetet. Cruys første oppdrag var å sørge for utrustning etter hvert som nye orlogsskip ble ferdig bygget. En engelsk delegasjon, ledet av admiral Herbert kom til Nederland og anmodet prins Wilhelm av Oranien om å komme til England for å redde landets religion og frihet. Cruys fikk ordre om å gjøre flåten seilklar. Uten sine forbindelser i Det Ostindiske Kompani hadde han neppe klart å rekvirere all nødvendig materiel.

Høsten 1697 var Cruys i Zaandam for å inspisere byggingen av en ny fregatt. Han var da schoutbynacht. Ved et besøk på verftet ble han kjent med noen russere som var der for å lære skipsbygging og konstruksjon. En av dem var en skipstømmermann ved navn Peter Michailow. Denne var meget vitebegjrlig og noterte alt som ble sagt. Samme kveld spiste Cruys middag på skjenkestuen "De tre svaner". Han satt sammen med kaptein Gerrit Musch som Cruys kjente fra sin tid i Ostindiafarten. Ved nabobordet satt en gruppe stuyende russere. Musch fortalte at han kjente den russiske tsar fra et besøk i Arkangelsk. Mens de satt der og pratet kom skipstømmermann Peter Michailow inn døren. Han gikk bort til sine landsmenn og ga dem en kraftig overhaling i skarpe ordelag. Peter Michailow slo i bordet og ga nærmeste russer et spark i baken så han ramlet over ende. Det var da kaptein Musch oppdaget hvem Peter Michailow egentlig var. Musch gikk bort til ham og sa: " Deres majestet !?". Peter Michailow snudde seg forbauset og etter noen få sekunder smilte han gjenkjennende. Musch og tsaren omfavnet hverandre som gamle venner. Cornelius Cruys ble deretter presentert for tsaren for første gang. De kom i en prat som resulterte i at Cruys ble invitert til å bygge opp tsarens flåte. Cruys var ikke overbegeistret for tilbudet, men han ble senere anmodet av sine sjefen om å ta imot utfordringen, da de mente at Cruys kunne skape gode diplomatiske forbindelser. Under denne forutsetning tok så Cruys imot stillingen som vise-admiral i den russiske flåten for en periode av tre år. Han skulle være ansvarlig for bygging,utrustning og bemanning av en flåte i Voronesj, som var ved en bielv til Don. Han skulle også føre kommandoen over denne flåten under en russisk øverstkommanderende. Hans gasje var på 15000 gylden i året samt en rekke privilegier.Dette var økonomiske betingelser som han aldri ville fått i Nederland.

Sammen med sin familie reiste han i 1698 til Russland. Cruys' forhold til tsar Peter var blandet. Tsaren var mistenksom på grunn av alle intrigene ved hoffet. Under et raserianfall ble Cruys "dømt" til 25 piskeslag. Tsar Peter angret seg veldig etter denne udåden og prøvde med alle midler å få Cruys'

tillit. Blandt annet var Cruys og hans hustru forlovere da tsaren giftet seg, en meget stor ære som kun ble tildelt de mest fornemme rangpersoner. Cornelius Cruys utmerket seg flere ganger under den store nordiske krig, særlig ved den russiske erobring av Viborg i 1710.

Da han under angrepet mot Finland i 1713 mistet et skip, ble han dømt til døden, men benådet. Den store nordiske krig sluttet i 1721 og svenskene måtte avstå for evige tider til Russland, provinsene Livland, Estland, Ingermanland, en nærmere bestemt del av Karelen med Viborg og Kexholm len. Den 21 oktober 1721 begynte triumffestlighetene i St. Petersburg. I det russiske senat ble Cornelius Cruys utnevnt til admiral, visepresident for Admiralitetskollegiet og baron av Kexholm len, samt gitt ærestittelen Admiral av det blå flagg.

Det kan nevnes at Cornelius Cruys har etterslekt i Rogaland, bl.a. i slekten Magnus.

Kilder:

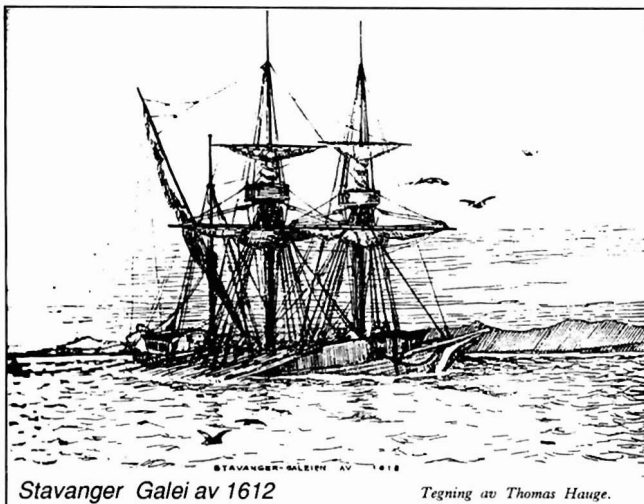
Eiliv Odde Hauge : ” Admiral av det blå flagg, Cornelius Cruys”,

Oslo 1949.

Rogaland Historie- og ættesogelag, 1950.

Erik S. Gundersen: ” Admiral Cornelius Cruys fødested.

Bjørn Aarre

Erling Sømme:

Fra en gammel Stavangeravis

”ambulerende Skrønemagere og usund Tankegang..”

Redaksjonen fortsetter å bla i gamle gulnede utgaver av “Stavanger Amtstidende og Adresseavis fra 1850 årene.

Denne gangen skal vi gjengi et noe forkortet leserinnlegg fra 31 august 1857. Innsenderen er indignert over falske rykter og usann sladder som spres i byen, og skriver indignert disse linjer:

” For omtrent et Par Aar siden indgik Vicekonsul i Alexandrien, Alexander Petersen, paa Vicekongen af Ægypten Said Paschas Vegne en Kontrakt med Skibskapitain Lauritz Petersen heraf Staden, hvorefter denne skulde bygge et Skib for ægyptisk Regning, enten i Norge eller Sverig. Hensigten hermed var at Kapt. Petersen, som Fører af Fartøiet, skulde medtage paa dette endel unge ægyptiske Mænd, for at give dem Underviisning i Sømandsskab og uddanne dem til praktiske Sømænd for den ægyptiske Regjerings Regning.

Paa Grund heraf opsagde han sit Engagement hos et respektabelt Handelshuus her i Byen, i hvis Tjeneste han i mange Aar havde været.

Ifølge Kontrakten skulde Kapt. Petersen faae Ordre i Falmouth, naar han skulde begynde sin Virksomhed for den ægyptiske Vicekonge, men denne Ordre kom ikke, og flere Breve fra Kapt. Petersen til Vicekonsulen i Alexandrien bleve ubesvarede.

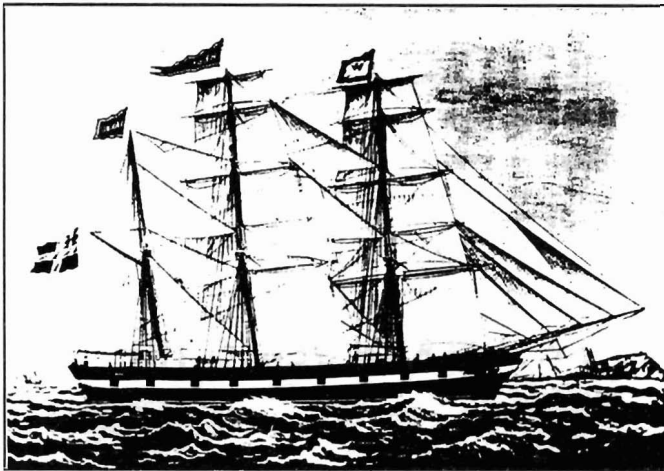
Paa flere Kanter heri Byen hørte man denne Historie omtale som en Skrøne og Kapt. Petersen, om hvis Paalidelighed man ingen som helst Grund havde til at tvivle, blev oftere omtalt som den, der havde faret med Fabel. Vistnok maa den Udstyring, som Sagen fik i Folkemunde, tilskrives endel ambulerende Skrønemagere heri Byen, som har en mekanisk Færdighed i at lade Munden løbe paa Folks Bag om Løst og Fast, hvortil de ikke vide Ret og Skjel og som, naar de drages til Ansvar for uhjemlet Snak, befinde sig i samme Forlegenhed som en Person der har faaet paa sig et Par, ikke ganske rene, Permissioner, som han hverken veed for eller bag, eller ud, eller ind paa.

Man kunde gjerne lade denne Sag passere uden Paatale, som saameget andet,

der omtales af Mennesker, som hverken har evne eller Willie til at opfatte de Sager, i hvilke de med saamegen Suffistance afsige Domme. Men det er alletider saa, at der hænger Noget ved hvad man saaledes hører fortelle, især naar det er til Folks Forkleinselse, allenfalds paa et Sted som her, hvor der ikke er et ubetydeligt Kvantum Mennesker med en temmelig usund Tankegang og hvor Overtro grasserer som en Epidemi.

Vi kunde nu meddele at Kontrakten med Vicekongen af Ægypten er i fuldkommen god Orden, aldeles overensstemmende med Kapt. Petersens Referat.

Dersom En eller Anden af Byens virksomme Skvadronnører, hvem det naturligviis maa være forretningsmæssig angelegent at faae en Nyhed i Posen til Meddelelse for Publikum, skulde ønske at see de i Sagen passerede Aktstykker, saa vilde disse være at see hos Forfatteren af denne Opsats, hvis Navn opgives i Avisexpeditionen.

Barken "Hebe". Ble bygget i Hillevåg i 1851

VISSTE DU AT.....

Visste du at det var politiet som i sin tid måtte gripe inn dersom noen unnlot å gå i kirken. Kirketukten var meget streng og i politiets annaler finnes det mange "rare historier" om pågrepelse og straff for dem som unnlot å besøke kirken på prekesøndager. "Straffen" kunne også være noe utenom det vanlige.

I Stavanger Politilags Jubileumbok 1984 (75 års jubileum) fortelles det om et par slike saker. "Det var straff for å unnlate å gå i kirken tre søndager eller helligdager etter hinannen." En omstreifer ble påført at han hadde unnlatt å gå i kirken i hele 14 år, og dessuten levet sammen med en kvinne han ikke var gift med. For denne forbrytelsen ble han dømt til at: "FORLADE STAVANGER LEN OG DRAGE NORDPÅ."

Det er jo fristende å knytte kommentarer til både pågripelsen og ikke minst "dommen", samt hva som var det mest graverende: unnlattelse av å gå i kirken - eller å "have levet med en kvinne han ikke var gift med." Men av hensyn til mulige misforståelser skal vi stoppe her.

En annen "dom" som vi undres over var følgende: En kvinne siktet for løsgjengeri ble dømt til tre søndager i trekk å stille seg opp naken ved kirkedøren ved gudstjenestens begynnelse. Det er ikke opplyst om dette førte til at kirkesøkningen ble større ved nevnte tre anledninger.

Stavanger hadde forøvrig sin første politibetjent omkr. 1770. I byens budsjett er han i 1773 oppført med en årlig lønn av 32 riksdaler. Ca. 1800 var styrken doblet til 2 personer, og i 1864 var det hele 5 personer ansatt i polititjeneste. Det er vel rimelig å anta at byens økonomi ikke tillot for mange sprell, og en må anta at styrken var underbemannet også dengang.

MEN. AKK HVILKEN DEILIG TID.

Jan C. W. Ivarson

VISSTE DU AT.....

Visste du at Bredgaten ble anlagt etter den store Holmabrannen i 1860 - den 13. mars, da 200 hus ble flammens rov ?.. og at der det før hadde vært mange små og smale gater ,nå skulle lages en bred gate som skulle hindre spredning av eventuelle branner? Gatebredden var faktisk uten sidestykke i byen ellers, og det var klart at gaten måtte få et navn som sto i stil med den majestetiske bredden.

Ifølge rektor Berentsens bok fra 1939: *Stedsnavn i Stavanger by og nærmeste omegn*. - ble Bredgate- navnet vedtatt i 1934. Nå skal en ikke la seg lure av denne dato. Det går som en rød tråd gjennom Berentsens bok at det må ha vært særlig to årstall forbundet med vedtakelsen av gatenavnet - nemlig 1927 og 1934. Det betyr ikke at gatene ikke hadde noe navn før disse årstall, men at det må ha tatt lang tid før enkelte navn ble offisielt stadfestet.

Hva het så denne brede gaten fra 1861 - da den ble anlagt og fram til 1934 da Bredgate navnet ble offisielt vedtatt? Gatenavnskomiteen ville gjerne ha et majestetisk navn og Harald Hårfagesgate ble foreslått. Noen mente at man måtte ha med Kong... forran navnet. Dette ble et umåtelig langt navn på gateskiltene og andre forslag ble til: Hårfagesgt. - eller Hårfagergaten. (alle med datidens skrivemåte med to aa-er).

Tatt i betraktning det store antall frisører ble navnet mer en reklame for bransjen enn et navn på den flotte gaten. På folkemunne ble det til at gaten kaltes Bredgaten, men når Haarfagesgaten ble oppgitt vites ikke. Men alle visste hvor Bredgaten var - lenge før navnet offisielt ble vedtatt i 1934. Harald Hårfagesgt. ble senere gitt til gaten ved Kjelveve, nordøst for St. Johannes kirken og ned mot Nedre Bancgate. Navnet ble vedtatt i 1927.

Jan C. W. Ivarson

‘‘Kjelvene’’

Eiendommen tilhørte skipsreder m.m. Carl Petter Nyman (1816 -1891) og hans hustru Ingeborg Cecilie (1823 - 1893). Hun var datter av skipsreder, rentenist m.m. Sven Rasmussen og Bertha Thorsen på Sand i Ryfylke.

Våningshuset er i dag Nymansveien 44 som ble bygget i 1860 i proporsjonert senempire stil. ‘‘Kjelvene’’ var opprinnelig en del av Hetland Prestegård. Sammen med St. Hansvollen og Lerviksbryggen utgjorde eiendommen 210.000 kvadrat alen (1 kvadratalen er ca. 0,39 kvadratmeter). I 1863 kjøpte Carl Petter Nyman et par tilstøtende jordstykker. De er nevnt som ‘‘en Strækning af Hetlands Præstegaards Udmark beliggende mellem ‘‘Marken’’ og den egentlige Torvmyr af 54.000 Alen Størrelse’’. Det var Carl Petter Nymans svigerfar, Sven Rasmussen som den 23. juli 1842 hadde fått arvefesteskjøte på eiendommen. Han avlyste imidlertid kjøpet den 7. desember 1867 til fordel for Carl Petter Nyman til en pris av 250 SPD. ‘‘Marken’’ lå i nærheten av det gamle salpeterverket som

byskriver Aagaard fikk opprettet i ca. 1700. Det er etter salpeterverket at ‘‘Verket’’ og Verkgaten har sitt navn. Carl Petter Nyman dyrket opp hele sin store eiendom og i 1865 hadde han 2 hester, 12 storfe, sådde 2 tønner bygg, 2 tønner havre og 6 tønner poteter.

Like øst for ‘‘Kjelvene’’ lå eiendommen ‘‘Carlsminde’’, som er opprinnelsen til Karlsminnegaten. ‘‘Carlsminde’’ var opprinnelig en del av eiendommen ‘‘Marken’’, som i 1863 ble solgt til Carl Petter Nymans sønn, Sven Rasmussen Nyman. Prisen var kr. 5000,- og kjøpet er datert 2. juni, tinglyst 4. juni 1888. Huset var delvis bygget av materialer fra to nedrevne sjøhus som sto i ‘‘søylå’’ i Lervig, samme sted som Carl Petter Nyman hadde sine nøter og andre fiskeredskaper.

Eiendommen som kvekerkirkegården ligger på, tilhørte også Carl Petter Nyman. Den ble i 1854 donert av Carl Petter Nyman til kvekerne i Stavanger. Asbjørn Kloster er bl.a. gravlagt her. Asbjørn Kloster og Carl Petter Nyman var for øvrig medstiftere av Stavanger Totalavholdsforening, som ble stiftet den 29. desember 1859. Begge var også med i det første styre.

Bjørn Aarre

MORFAR MINNES.

Det er ganske utrolig hvor mye morfar minnes. - Om alt mulig - og særlig fra "gamle dager". Ikke tilbake til steinalderen, for jeg vet han ikke er så gammel, selvom det av og til kan høres slik ut. Nei - helst fra da han var liten - enten rett før han begynte på folkeskolen (som grunnskolen da het) - eller de første årene på skolen. For mange år siden flyttet morfar sammen med sine foreldre, og bodde i mange år rett oppfor Frue Terrasse i Paradis. Da var der ikke mange hus - men mange marker som det var anledning til å leke på eller senere spille fotball på. - Ja, da var der mye som var anderledes.

Mye av det han forteller om kan være kjekt. Bare hør her: Forleden dag fikk vi beskjed om at vi - det er morfar og jeg - på vår bytur skulle kjøpe poteter. Per Christian - broren min - var på skolen, så det ble oss to som skulle bestemme både potetsort og mengde. Da er det at morfar forteller om Andreas. - Du, Øyvind sier han, da jeg var så stor som broren din er nå fikk vi poteter på døren.

En gang i uken kom en bonde som het Andreas helt fra Sola med hest og kjerre. Han hadde en fast rute hvor han leverte poteter, gulrøtter, kålrabi og andre grønnsaker. - Noen egg hadde han også med. Andreas visste omtrent hva hver familie skulle ha, og det var sjelden han kom i manko på runden sin. Det måtte være hvis noen "nye" kunder kom til. Ruten til Andreas begynte straks innenfor bygrensen fra Sola, men de fleste kundene var på Storhaug, Paradis, Nylund og på Blåsenborg.

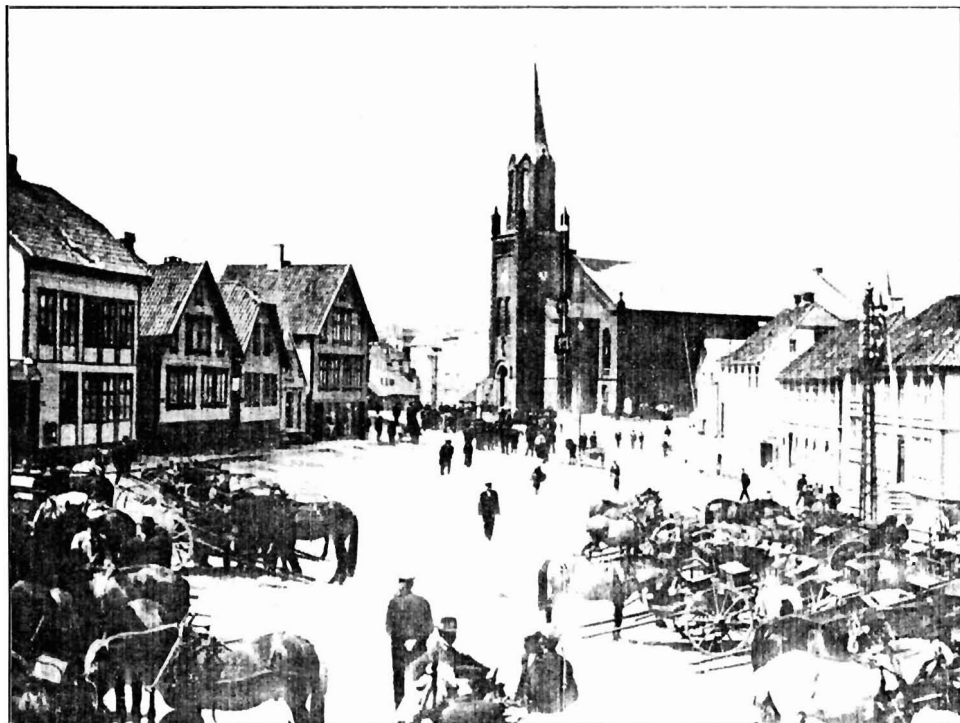
Hvis morfar var hjemme når Andreas kom, fikk han lov til å sitte i kjerren og holde tømmene til hesten. Det var en snill, rolig brun hest som visste når den skulle stå stille. Andreas kunne fortelle at hesten kjente ruten like godt som han selv. Dersom noen av kundene flyttet og Andreas måtte kjøre en ny vei, så var det faktisk som hesten protesterte mot den nye veien. Så snart moren til morfar (som altså var din oldemor) hadde kjøpt det hun skulle ha, kjørte Andreas videre, og da var det at morfar fikk være med. Det var i Admiral Cruysgt., Hjelmelandsgaten, Egersundsgt., og senere ved Nylund skole frem til de smale gatene på Blåsenborg. Men de passet akkurat for en liten kortkjerre.

Etterhvert som morfar ble større fikk han være med lenger og lenger.

Ruten til Andreas endte på Nytorget, og her var det liv. Her ble mange hester "parkert" etter runden sin, mens eiermannen tok en kopp kaffe og niste, og fikk kanskje tid til en prat med de andre bøndene, som også hadde sine ruter i Stavanger. Hestene fikk en høsekk hengt over hode, kjerren ble spent fra og de fikk en velfortjent hvil. Det var jo enda en lang strekning tilbake til Sola, Randaberg eller hvor de kom fra. Selvom det var en lang vei fra Nytorget og hjem til Paradis, så var det så liten biltrafikk at moren ikke var redd for ham. Ofte fikk han også en gulrot eller en kålrabi med seg på turen hjem. Han hadde jo vært hjelpesmann på turen. Morfar sier at aldri var der noen kålrabi som smakte bedre enn den han fikk med seg hjem av Andreas.. Sånne historier er igrunnen ganske kjekke, mens vi vandrer ned til Torget for å kjøpe hjem noen kilo poteter.

Det hadde vært kjekkere om hest og kjerre hadde stått utenfor huset med varene oppi.

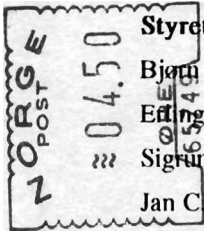
Jan C. W. Ivarson

Bilder fra en svunnen tid: "Travel dag på Nytorget"

Årsmøtet 1994.

**Årsmøtet avholdes tirsdag 15. februar 1994.
Kl. 19.30 i Hermetikkmuseet.**

Styrets sammensetning er:

Bjørn Aarre leder
Edling K. Sømme nestleder
Sigfrid Øverland sekretær *
Jan C. W. Ivarson kasserer *

Geir Hetland styremedlem

John Gunnar Johnsen styremedlem*

Varamedlemmer:

Egil Henriksen *
Torhild Fennefoss Jacobsen *

Revisor:

John Karlstrøm
Reidar Frafjord

Valgkomite:

Einar Sanstøl *
Brit Nessa *
Lars Vaage *

~~Johanne Østrem
Teistev 9
4040 Hæfrøfjord~~

* På valg.

Det skal velges 8 personer til forskjellige verv i foreningen.

Følgende skal velges: Nestleder, kasserer, 1 styremedlem, 2 varamedlemmer og 3 medlemmer til valgkomiteen.

Arrangementkomiteen har bestått av:

Geir Hetland leder.
Hildegun Morken
Kjell Petter Løhre
Therese Osjord

Forbindelse med arrangementet på Orre var også Thorleif Aarre med i komiteen.